

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

Освіта збереже Україну!

Матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань
(14 червня 2023 року)

м. Харків

ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ Мармаза О. І.	154
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ Масич В. В., Малець Є. Б., Сергєєв В. М.	159
ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ Масюк О. М., Титаренко Л. І.	162
РОЛЬ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПЕДАГОГІКИ У РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ Небитова І. А.	166
НОВІ ВИМОГИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СВІТУ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ Олійник Ю. О., Мельникова О. В.	170
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ Г.С. СКОВОРОДИ Олійник О. М.	176
МОЖЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ Остапенко Л.П., Кабанська Г.А.	182
АДАПТАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ СУЧАСНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ І ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК Остапенко А. В.	186
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІНТЕРВ'Ю В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ Пінський О. О., Плетньова К. О.	191
РОБОТА ЕКОЛОГОБІОЕТИЧНОГО ЦЕНТРУ ХНПУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Пінський О. О.	196
ПРОФЕСІЯ ВЧИТЕЛЯ – ДОЛЯ ДЕРЖАВИ Плахтєєва В. І.	201
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ Прищепов М. М.	208
ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ У КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ І.Ф. ПРОКОПЕНКА ПРО РОЛЬ ОСВІТИ Радченко Л. П., Соляр В. В.	212
ФІЛОСОФІЯ ВИХОВАННЯ Г. С. СКОВОРОДИ – ОРІЄНТИР ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ Радчук О.В.	219
АКМЕОЛОГІЧНІ ЦІННОСТІ ВИКЛАДАЧА Дін Жуцзе, Рибалко Людмила	223

ПРОФЕСІЯ ВЧИТЕЛЯ – ДОЛЯ ДЕРЖАВИ

Плахтєєва В. І.

кандидат педагогічних наук, доцент,

помічник ректора зі стратегічного розвитку, методист вищої категорії відділу

менеджменту і моніторингу діяльності університету

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: vipvita@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10116032>

«Професія вчителя – доля держави» – саме так називається студентський конкурс есе, який щорічно проводиться в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, який започаткував Іван Федорович Прокопенко (ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди 1980–2020 рр.) із метою залучення студентської молоді до висвітлення ролі вчителя в сучасній Україні, його ролі у

вихованні та формуванні підростаючого покоління. Цей конкурс є майданчиком, на якому відбувається обмін думками студентів щодо майбутньої професії. Студенти пишуть есе, у яких описують свої мотивації стати вчителем, свої погляди на освіту та плани щодо впровадження інновацій в освітній процес. Конкурс надихає студентів, які обирають професію вчителя, допомагає їм усвідомити важливість їхньої майбутньої ролі, стимулює до пошуку нових ідей, надає можливість проявити свою творчість, визначити свої сильні сторони в педагогічній сфері, отримати цінний досвід комунікації та лідерства. Сьогодні, коли питання ролі вчителя в державі, як ніколи, є дуже актуальним, конкурс виступає як засіб популяризації учительської професії, показує, що робота вчителя є дуже важливою та винятковою, стимулює інтерес до неї, а також є чудовою можливістю привернути увагу до важливості освіти,

розкриває широкому загалу різноманітні аспекти роботи вчителя та привертає нові таланти до цієї професії.

Освіта вважається одним із найважливіших елементів суспільного розвитку. Від якості освіти залежить рівень розвитку країни. Національна доктрина розвитку освіти визначає освіту основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України, визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, відтворювачем і нарощувачем інтелектуального, духовного та економічного потенціалу суспільства [1]. І ключовою фігурою в системі освіти є вчитель, який не просто передає знання, формує навички та цінності, але й має значний вплив на розвиток держави.

Серед величезної кількості професій вчительська займає особливе місце: вона – початок усіх професій. Змінюються умови й засоби навчання та виховання, але незмінним залишається призначення вчителя – навчити людину бути частиною громадянського суспільства. Учитель – це фахівець, для якого внутрішня доброта, висока й чиста духовність є необхідними умовами професійного успіху. Від того, як учитель увійде до класу, розпізнає загадковий погляд учня, заповнить його інтелектуальний і духовний світ, залежить майбутнє нації [2].

Професія вчителя включає в себе багато важливих ролей і функцій, які сприяють розвитку держави, а саме:

- учителі забезпечують якісну освіту, що є основою для розвитку людства, передають знання, розвивають навички й уміння. Якісна освіта охоплює широкий спектр елементів і факторів, які сприяють досягненню високого рівня освіченості українців. Це і доступність освіти, і високий стандарт викладання із застосуванням сучасних методів навчання та створення стимулюючого освітнього середовища, і розвиток критичного й проблемного мислення та творчих навичок, це і гнучкість та адаптованість до індивідуальних потреб учнів, і розвиток загальних навичок, таких як комунікація, співпраця, критичне мислення, самоорганізація та саморефлексія, це і справедлива,

об'єктивна та мотивуюча система оцінювання, яка надає зворотний зв'язок учням і вчителям, щоб покращувати процес навчання й досягати бажаних результатів, це й активна участь усіх зацікавлених сторін в ухваленні рішень і підтримці освітнього процесу. Освічене суспільство, здатне до критичного мислення та розв'язання проблем, є важливим чинником для стабільного розвитку держави;

- учителі впливають на професійний розвиток молоді, підтримують у виборі майбутньої професії і розвивають необхідні навички для успішного вступу на ринок праці, створюють освітнє середовище, де молодь може отримати не тільки необхідні знання, а й практичні навички, цінні контакти та підтримку у своєму професійному розвитку;

- учителі відіграють ключову роль у формуванні цінностей, навчають молодь поважати права та свободи інших людей, сприяють формуванню відповідального громадянина, що є важливим для підтримання демократії, прав людини й соціальної стабільності;

- учителі є одним із ключових джерел інновацій в освіті. Вони впроваджують нові методи навчання, використовують сучасні педагогічні технології, стимулюють критичне мислення, творчість та інтелектуальний розвиток учнів. Вони навчають учнів аналізувати інформацію, розв'язувати складні проблеми та розвивати свої індивідуальні здібності. Це створює базу для інновацій та наукового прогресу в країні. Інноваційні підходи до навчання сприяють розвитку галузей науки, технологій, мистецтва й економіки, що має велике значення для конкурентоспроможності держави на міжнародній арені;

- учителі є фундаментальними агентами соціалізації учнів і формування громадянських цінностей. Вони сприяють розвитку демократичних цінностей та громадянської свідомості, сприяють соціальній стабільності, навчаючи молодь розуміти й розв'язувати конфлікти мирним шляхом, розвивають емпатію та готовність до співпраці, впливають на формування позитивних міжособистісних відносин і громадської довіри, що є важливим фактором стабільності держави;

– учителі поетапно формують правову культуру учнів, яка пов’язана з політичною, моральною, естетичною, екологічною, економічною культурою і включає в себе інтелектуальний, емоційно-ціннісний і практичний компоненти правового порядку. Правова культура формується в процесі правової освіти та правового виховання, які мають загальнодержавне значення, а тому вони повинні реалізовувати не тільки освітню функцію, а й орієнтуватися на практично-виховну спрямованість [3];

– учителі допомагають забезпечити рівні можливості для всіх учнів, незалежно від їх соціального походження, статі, фізичних особливостей чи матеріального статусу. Вони розширюють доступ до освіти та сприяють соціальній мобільності, допомагаючи учням досягати своїх цілей і розвивати свій потенціал;

– учителі впливають на передачу української культурної спадщини та ідентичності наступним поколінням, навчають молодь ціннісним принципам, традиціям, українській мові та літературі. Це допомагає зберегти культурне багатство та сприяє національній єдності.

Ключовими чинниками успіху держави є постійне вдосконалення системи освіти, підвищення ролі професії вчителя, підтримка вчителів, надання належних ресурсів.

Постійна підтримка й надання можливостей для професійного розвитку вчителів допомагають їм оновлювати свої навички, використовувати нові підходи та методи навчання, впливають на зростання успіхів учнів і покращують якість освіти.

Модернізація системи освіти має бути забезпечена державою так, щоб учителі могли використовувати сучасні технології та інноваційні методи навчання. Інтеграція інформаційних технологій, розвиток електронних ресурсів і доступ до навчальних матеріалів допомагають вчителям покращити якість навчання й зробити його більш захоплюючим та ефективним.

Держава також повинна створювати сприятливі умови для розвитку позитивного освітнього середовища та забезпечувати матеріальні й технічні

ресурси для вчителів. Це включає створення безпечних, комфортних і належно обладнаних шкільних приміщень, доступ до сучасних навчальних матеріалів, комп'ютерів, лабораторного обладнання та інших засобів навчання, розвиток програм з психологічної підтримки, а також підтримку різноманітності інклюзивного навчання. Сучасні методи оцінювання також мають бути більш об'єктивними й справедливими, враховувати не тільки знання, а й навички, критичне мислення, творчість та інші важливі компетентності, що допоможе вчителям оцінювати успішність учнів та свою власну роботу на більш комплексному рівні. Також держава має забезпечити вчителям належні умови праці, включаючи розумне робоче навантаження, час для підготовки та оцінювання робіт учнів, можливість професійного розвитку.

Забезпечення гармонійного середовища сприяє успішності учнів та задоволенню вчителів своєю роботою. Вчителі повинні мати всі необхідні інструменти для проведення ефективного навчання й мати можливість взаємодіяти, обмінюватися ідеями та навчальними матеріалами, що допомагає покращити їхню професійну практику.

Важливим також є залучення громадськості в розвиток системи освіти й до підтримки вчителів. Співпраця між школами, батьками, педагогічними об'єднаннями, профспілками, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами сприяє створенню партнерства для підтримки освіти, може забезпечити додаткові ресурси, експертні знання та підтримку для вчителів у їхній професійній діяльності.

Для забезпечення якісної освіти, підтримки професії вчителя та розвитку системи освіти держава має зосереджуватися на таких аспектах: підтримка педагогічних університетів, які готують компетентних і кваліфікованих вчителів нової формації та сприяють розвитку освітньої системи в цілому; розвиток програм підтримки вчителів, які допомагають зберегти мотивацію, покращити професійні навички та забезпечити найкращі умови для якісної освіти; розвиток кампаній, які мають за мету підвищити престиж професії вчителя, показати її важливість. Це може включати визнання

досягнень вчителів, надання нагород і почесних звань, просування позитивних історій успіху вчителів, фінансування дослідницьких проєктів, створення лабораторій для експериментального навчання, підтримку педагогічних досліджень та передового досвіду. Все це сприяє привабливості професії вчителя та стимулює талановитих людей обирати цю професію.

Крім того, держава повинна виділяти достатні ресурси на розвиток освіти, зокрема на покращення інфраструктури, забезпечення сучасними навчальними матеріалами й технологіями, залучення кваліфікованих учителів. Інвестиції в освіту є важливою складовою успішного розвитку країни та підвищення її конкурентоспроможності.

Важливим елементом впровадження та збереження якісної освіти є гідна оплата праці вчителів. Вчителі повинні мати достатні матеріальні ресурси, щоб бути мотивованими й зосередженими на своїй професійній діяльності. Справедлива оплата праці забезпечує привабливість професії вчителя і привертає талановиту молодь до цієї важливої сфери.

Отже, професія вчителя, безумовно, є долею держави і має велике значення для її розвитку, оскільки саме вчитель формує цінності й готує молоде покоління до майбутнього, саме вчитель рухає Україну вперед. Вчителі впливають на освіту, культуру, соціальний розвиток та майбутнє країни. Забезпечення соціального визнання, підтримки, розвитку, стимулювання вчителів в інвестування в освіту є важливими стратегічними завданнями для кожної держави, оскільки вони визначають її потенціал та конкурентоспроможність у глобальному світі. Тільки шляхом підтримки та вдосконалення професії вчителя ми зможемо забезпечити якісну освіту, стабільний розвиток та процвітання країни.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти. 2002. № 347/2002. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>(дата звернення : 14.05.2023 р.).

2. Прокопенко І. Ф., колектив авторів. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навч. посібн. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. С. 3.

3. Плахтєєва В. І. Педагогічні умови формування правової культури учнів: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін». Вип. 7. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. С. 156.